

สถานการณ์และแนวโน้มการล่อลวงคนไทยไปแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจ
ผิดกฎหมายและค้ำมนุษย์: กรณีศึกษาชายแดนจังหวัดเชียงราย
SITUATIONS AND TRENDS OF THAI PEOPLE BEING ENTICED INTO
EXPLOITATIONS FOR ILLEGAL BUSINESS AND HUMAN TRAFFICKING:
A CASE STUDY OF THE CHIANG RAI BORDER PROVINCE

สุธีรา คณธรรม^{1,*}, บรรพจน์ โนแบ้ว² และ วรัญญา พรหมสาขา ณ สกลนคร¹
Suthira Kanatham^{1,*}, Banphot Nobaew² and Waranya Promsakha Na Sakon Nakhon¹

¹ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² สำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

¹ Program in Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

² School of Information Technology, Mae Fah Luang University

Received: 13 June 2024

Revised: 25 June 2024

Accepted: 26 June 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ เส้นทาง การเดินทางเข้าไปทำงาน
วิธีการล่อลวง ปัจจัยในการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหาย
คืนสู่ภูมิลำเนา (ประเทศไทย) ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล
2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำนวน 10 คน และตัวแทนภาครัฐและเอกชนที่มี
ส่วนป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ตามกลไก NRM จำนวน 10 คน โดยทั้งสองกลุ่ม
ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แนวทางการ
สัมภาษณ์ และแนวทางการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มคนไทยที่เป็นผู้เสียหายถูกนำออกนอกประเทศมีแนวโน้ม
เพิ่มขึ้น ผู้เสียหายเป็นผู้มีระดับการศึกษาสูงและมีทักษะทางภาษาอังกฤษหรือจีนเป็นอย่างดี
ถูกชักจูงและการล่อลวงผ่านสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดียทุกรูปแบบ ผู้เสียหายทุกรายสนใจ

* Corresponding author: สุธีรา คณธรรม

E-mail: em_suthira_k@crju.ac.th

เดินทางไปทำงานด้วยตนเองและเดินทางข้ามแดนแบบผิดกฎหมาย เส้นทางเดินทางเริ่มต้นจนสิ้นสุดของผู้เสียหายมี 2 วิธี คือ ผู้เสียหายเดินทางไปยังจุดหมายเพื่อข้ามแดนเองและมีรถของนายหน้าหรือแท็กซี่ไปรับตามจุดหมายจากต้นทาง ส่วนวิธีการล่อลวงผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์นั้นมีหลายวิธี เช่น การสร้างแรงจูงใจโดยให้ค่าตอบแทนสูง นายหน้าจ่ายเงินล่วงหน้า และการสร้างภาพคนที่ไปทำงานมาแล้วประสบผลสำเร็จ ด้านปัจจัยในการเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ ปัจจัยดึงดูด คือ ค่าตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของงานที่ทำในปัจจุบันและโอกาสการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ปัจจัยผลักดัน คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การว่างงาน ภาวะหนี้สินและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศไทย และปัจจัยเสริม คือ ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคมของจังหวัดเชียงรายที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดรวมถึงการค้ามนุษย์ ด้านกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้น ยึดแผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM) เป็นแนวทางปฏิบัติ ส่วนกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศปลายทาง จะเน้นให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายแบบบูรณาการในความร่วมมือ แบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ กรณีผู้เสียหายสามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาประเทศไทยได้ด้วยตนเอง และกรณีผู้เสียหายพยายามติดต่อกับคนรู้จักหรือสื่อต่างๆ ในหลากหลายช่องทางเพื่อขอรับการช่วยเหลือ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะคือ ภาครัฐควรมีนโยบายในการจัดทำโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันกระบวนการค้ามนุษย์ให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่แนวชายแดนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

คำสำคัญ: การค้ามนุษย์, เขตเศรษฐกิจพิเศษ, กลไกการให้ความช่วยเหลือ

Abstract

This research aims to analyze the situation regarding work-related travel routes, methods of deception, factors contributing to involvement in the trafficking process, and the assistance and repatriation processes for victims back to their homeland (Thailand). This qualitative study includes

two sample groups: 10 human trafficking victims and 10 representatives from government and private sectors involved in preventing and resolving human trafficking issues according to the NRM mechanism. Both groups were selected using purposive sampling. The tools used include interview documents from the victims, guidelines for focus group discussions.

The study found that the number of Thai victims trafficked abroad is increasing. The victims generally have a high level of education and good English or Chinese language skills. They are enticed and deceived through various forms of social media. All victims voluntarily traveled for work and crossed borders illegally. The victims' travel routes from start to finish occurring in two ways: victims travel to a rendezvous point to cross the border independently, or agents' vehicles or taxis pick up the victims at designated points from the origin. Methods of deceiving victims into the trafficking process include several strategies, such as creating incentives with high remuneration, agents making advance payments, and portraying an image of success by showing that those who have previously worked abroad have been successful. Factors leading to involvement in the human trafficking process include pull factors such as high remuneration compared to current job income and economic expansion and growth opportunities in the area. Push factors include economic issues, unemployment, debt, economic disparities in Thailand, and additional factors such as the impact of the COVID-19 pandemic, and the geographical and socio-economic vulnerabilities of Chiang Rai Province to crimes including human trafficking. In terms of mechanisms for assisting trafficking victims in Thailand, the practice follows the National Referral Mechanism (NRM). Assistance mechanisms for victims in destination countries focus on integrated cooperation in various forms. There are two scenarios: victims who can return to Thailand independently, and victims who seek help through various channels, such as

contacting acquaintances or media. The study suggests that the government should implement continuous and consistent educational programs on human trafficking prevention for children, youths, and residents in border areas. Additionally, there should be promotion and support for the development of technological knowledge to prevent and combat human trafficking.

Keywords: Human trafficking, Special economic zones, Assistance mechanism

บทนำ

จากรายงานปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่ทวีความรุนแรงทั้งรูปแบบและกระบวนการที่นำกังวลคือ ปัญหาการค้ามนุษย์ (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2017) โดยเฉพาะในพื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการค้ามนุษย์เป็นรูปแบบที่ผ่านนายหน้าหรือเอเยนต์ และผ่านการบริการทางอินเทอร์เน็ต เพื่อการค้าประเวณีและการค้าแรงงาน ทั้งนี้งานวิจัยหลายชิ้นชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่าอาเซียนเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์มากที่สุดภูมิภาคหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการค้ามนุษย์ภายในภูมิภาค การเปิดพรมแดนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ทำให้การเดินทางข้ามแดนเป็นไปได้สะดวกขึ้นและในปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางในการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สตรีและเด็ก สำหรับการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน เกิดจากความต้องการแรงงาน และความจำเป็นที่จะขายแรงงาน เนื่องจากแรงงานเหล่านั้นต้องการที่จะปลดปล่อยสถานะที่ต้องเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความกดดันทางการเมือง และการต้องการแสวงหาชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น ประกอบกับในภูมิภาคนี้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ ก่อเป็นปัจจัยเร่งให้มีการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นตามแรงดึงดูดของภาคเศรษฐกิจด้วย (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, 2561)

แม้สหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2565 หรือ TIP Report (Trafficking in Persons Report) โดยยกระดับประเทศไทยจาก “เทียร์ 2

ที่ต้องจับตามอง” (Tier 2 Watch List) เป็น Tier 2 ในเดือนกรกฎาคม 2565 ที่ผ่านมา (สำนักข่าวไทย, 2565) แต่สถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนก็ไม่ได้ลดลง สถานการณ์ในปัจจุบัน (ปี 2565) ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ได้ขยายวงกว้างออกไป กลุ่มต่างชาติที่ถูกนำเข้ามาประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่การเติบโตลดลง แต่กลุ่มคนไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายถูกนำออกนอกประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะคนที่ถูกหลอกเข้าไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งฝั่งราชอาณาจักรกัมพูชาและฝั่ง สปป.ลาว ระดับการศึกษาของผู้เสียหายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คือ จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีทักษะความสามารถทางด้านภาษาจีน ภาษาอังกฤษ สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ โดยมีปัจจัยผลักดันในเรื่องของสภาวะทางเศรษฐกิจและการว่างงาน วิธีการหลอกลวงมีในหลายรูปแบบทั้งอาศัยนายหน้าที่เป็นคนรู้จัก คนเคยทำงานร่วมกัน เครือญาติ ผู้นำชุมชน หรือแม้กระทั่งผู้ที่เคยไปทำงานในพื้นที่นั้นมาแล้ว รวมถึงนายหน้าที่ติดต่อผ่านออนไลน์ และมีการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดียเพื่อหลอกล่อคนไปทำงาน เช่น โฆษณาในกลุ่มหางานบนเฟซบุ๊ก กลุ่มหางานบนไลน์ Tiktok นอกจากนี้ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ตนเองตกเป็นผู้เสียหาย มีความสมัครใจที่จะนำพาตัวเองออกไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้าน แล้วจึงขอความช่วยเหลือในภายหลังเมื่องานที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการหรือต้องการกลับเข้าประเทศไทยผ่านความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานระหว่างประเทศ

บทความนี้ต้องการทำให้เข้าใจสถานการณ์ของปรากฏการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทยที่เชื่อมโยงกับประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (สปป.ลาว) ได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนขึ้น เพื่อเป็นการขยายให้เห็นกระบวนการค้ามนุษย์ ในด้านสถานการณ์ เส้นทางเข้าสู่กระบวนการ วิธีการล่อลวง ปัจจัยทั้งผลักดันและดึงดูด รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหายของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเป็นชุดข้อมูลให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ภายใต้งlobalแผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ หรือ National Referral Mechanism (NRM) สามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการเข้ากับพันธกิจการทำงานขององค์กรในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของประเทศ ทั้งยังเป็นพื้นฐานต่อเนื่องให้เกิดการวิเคราะห์การสร้างความร่วมมือในการทำงานด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ในระดับประเทศในอนุภูมิภาคน้ำโขงหรือการส่งเสริมความเชื่อมโยงการทำงานระหว่างประเทศสมาชิกแบบพหุภาคี

โดยการพัฒนากลไกการส่งต่อ และให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือ TRM (Transnational Referral Mechanism) ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ เส้นทาง การเดินทางเข้าไปทำงาน วิธีการล่อลวง ปัจจัยในการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนา (ประเทศไทย)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 ราย โดยอาศัยเกณฑ์การเลือก เป็นเพศชายจำนวน 5 ราย เพศหญิงจำนวน 5 ราย เป็นผู้ที่เคยผ่านกระบวนการช่วยเหลือมาแล้วไม่เกิน 5 ปี เป็นผู้ที่เคยถูกล่อลวงใน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของการบังคับใช้แรงงาน เช่น สกิมมิง สร้างข้อมูลปลอมในระบบเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ แคมเปญในคาสีโน และ รูปแบบที่สอง คือ การบังคับค้าประเวณีในทุกกรณี และเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว กลุ่มที่ 2 ผู้ให้บริการช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชน ได้แก่ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จังหวัด (ศปคม.) เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิฯ ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย 10 คน โดยอาศัยเกณฑ์การเลือก เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายจากกระบวนการล่อลวงไปแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจผิดกฎหมายและค้ามนุษย์โดยตรง

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษานี้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (interview guide) และแนวทางการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลข้อเท็จจริง โดยแนวทางการสัมภาษณ์ใช้ทำการสัมภาษณ์กับผู้ตกเป็นผู้เสียหาย (กลุ่มที่ 1) และแนวทาง

การสนทนากลุ่มใช้ทำการสนทนากับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน และมูลนิธิ (กลุ่มที่ 2)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการตอบวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ เส้นทาง การเดินทางเข้าไปทำงาน วิธีการล่องลง ปัจจัยหลักในการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนา (ประเทศไทย) ในส่วนนี้ใช้การเอกสาร (Documentary Research) ทั้งรายงานการวิจัย บทความวิชาการ และสิ่งพิมพ์จากสื่อออนไลน์ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจภาพรวมเกี่ยวกับสถานการณ์ รวมถึงดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายควบคู่ไปด้วยเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสาเหตุ กระบวนการ และวิธีการที่เกิดขึ้นกับผู้ตกเป็นผู้เสียหาย จากนั้นจึงดำเนินการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน และมูลนิธิ เพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการ เส้นทาง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นผู้เสียหาย รวมถึงสถานการณ์ภาพรวม และกระบวนการช่วยเหลือผู้ตกเป็นผู้เสียหาย

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมกับการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มีการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบและจัดระเบียบข้อมูล มีการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่โดยดำเนินเป็นลำดับ เปรียบเทียบข้อมูลทั้งระหว่างหมวดหมู่เดียวกันและระหว่างหมวดหมู่ จากนั้นจึงวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงเพื่อหาความสัมพันธ์กันทั้งในเชิงสาเหตุ กระบวนการ และเงื่อนไขความสัมพันธ์ต่างๆ ก่อนทำการสรุปเป็นชุดความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา แยกประเด็นในการพิจารณาตามวัตถุประสงค์ได้ 5 ข้อ ดังนี้

1. สถานการณ์การค้ำมนุษย์ ผลจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19)

ทั่วโลกและในประเทศไทยระหว่างเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2563 ทำให้มีการปิดด่านพรมแดนระหว่างประเทศ การเดินทางข้ามพรมแดนของแรงงานและประชาชนไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งส่งผลไปยังขบวนการการค้ำมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ จำนวนคดีค้ำมนุษย์โดยรวมลดลงมาเหลือเพียง 241 คดีในปี พ.ศ. 2563 และมีจำนวน 168 คดีในปี พ.ศ. 2564 อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายและเริ่มมีการเปิดด่านพรมแดน จำนวนคดีค้ำมนุษย์โดยรวมก็กลับมาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็นจำนวน 358 คดี ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งสูงเกือบเท่ากับ

จำนวนก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด (ปี พ.ศ. 2562) นอกจากนี้ สัดส่วนรูปแบบการค้ามนุษย์ที่มีจำนวนสูงที่สุดในสามอันดับแรกก็มีความคล้ายคลึงกัน คือ การค้าประเวณี แรงงาน และสื่อลามก

ผู้เสียหายเดินทางข้ามแดนไปยังพื้นที่เป้าหมายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเข้าไปทำงานในพื้นที่ในเศรษฐกิจพิเศษฝั่ง สปป.ลาว เพื่อไปทำงานคาสิโนคิงส์โรมัน (King Roman Casino) โดยบังคับและถูกหลอกให้ทำงานเป็นสแกมเมอร์ (scammer) หรือคอลเซนเตอร์ ซึ่งมีผู้เสียหายมีจำนวนมากที่สุดมาจากจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก เพราะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์สามารถใช้ภาษาจีนในการสื่อสารได้ ระดับการศึกษาของผู้เสียหายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เป็นผู้มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ สื่อที่ใช้ดำเนินการเพื่อชักจูง นายหน้าจะใช้ติดต่อผ่านสื่อออนไลน์ และมีการใช้การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์โซเชียลมีเดียเพื่อหลอกล่อคนไปทำงาน เช่น โฆษณาในกลุ่มหางานบนเฟซบุ๊ก กลุ่มหางานบนไลน์ แอปพลิเคชัน ดิกต็อก (Tiktok)

สาเหตุประการหนึ่งที่จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์มาก เนื่องจากมีพื้นที่ที่ติดต่อกับชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน คือ สหภาพเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทางยาวหลายร้อยกิโลเมตร ทำให้มีช่องทางเดินทางตามธรรมชาติที่ประชาชนทั่วไปสามารถเดินทางข้ามประเทศได้ ทั้งอย่างเป็นทางการผ่านจุดผ่อนปรนทางการค้า และไม่เป็นทางการเป็นจำนวนมาก ทำให้ง่ายต่อการเดินทางข้ามพรมแดน

2. เส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนสิ้นสุดของผู้เสียหาย พบว่า ผู้เสียหายทุกรายหาข้อมูลการประกาศรับสมัครงานจากระบบออนไลน์ทุกรูปแบบ ทั้งในช่องทาง เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) ไลน์ (Line) ไอจี (ig) รวมถึงเพจหางานในพื้นที่จังหวัดเชียงรายหรืออำเภอแม่สาย หลังจากนั้นจะติดต่อไปยังนายหน้า ซึ่งมีทั้งสัญชาติไทยและจีน เพื่อนัดหมายวัน เวลาและจุดนัดพบเพื่อเดินทางข้ามฝั่งไปประเทศเป้าหมายจากกรณีศึกษาสามารถแบ่งรูปแบบการเดินทางจากก่อนที่จะข้ามไปยังฝั่งประเทศเป้าหมายได้ 2 วิธีการ คือ วิธีการที่ 1 ผู้เสียหายเดินทางไปยังจุดนัดหมายเอง เพื่อไปพักอาศัยอยู่ใกล้พรมแดนเพื่อเตรียมรับการประสานงานจากนายหน้าให้ไปจุดนัดพบเพื่อข้ามแดน วิธีการที่ 2 มีรถของนายหน้าหรือแท็กซี่ไปรับผู้เสียหายตามจุดนัดหมายจากต้นทาง (ดังแผนภาพ)

สู่แหล่งคาสีโนสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว

จากข้อมูลการเดินทางไปทำงานของผู้เสียหายทั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว พบข้อสังเกตเส้นทางการเดินทางตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงที่สุดของผู้เสียหาย คือ

- 1) รูปแบบการเดินทางเข้าไปทำงานของผู้เสียหายในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความซับซ้อนและเข้มงวด โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว มีการโยกย้ายผู้เสียหายไปพักและกักตัวตามโรงแรมและรีสอร์ทหลายแห่งเพื่อไม่ให้ถูกจับกุม และ 2) การที่ผู้เสียหายบางส่วนไม่สามารถเข้าไปทำงานในพื้นที่แหล่งคาสีโนในเขตจังหวัดท่าขี้เหล็ก สหภาพเมียนมาร์ได้ เพราะด่านอำเภอแม่สาย ประเทศไทย-จังหวัดท่าขี้เหล็ก สหภาพเมียนมาร์ปิดในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 นั้น ส่งผลให้เกิดการกระจายตัวของผู้เสียหายไปยังพื้นที่อื่นๆ ที่เป็นแหล่งแสวงหารายได้เช่นเดียวกันแทน เช่น ข้ามแดนไปหารายได้ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว ขณะที่บางส่วนรวมกลุ่มกันเพื่อเดินทางไปแหล่งคาสีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา

3. กลวิธีการล่อวงผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) การสร้างแรงจูงใจ ให้ค่าตอบแทนสูงโดยมีนายหน้าเป็นผู้ประสานงาน 2) นายหน้าที่พาไป

มีทุนทรัพย์สูง ใช้การจ่ายเงินล่วงหน้าให้ก่อน 3) การแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ทำงาน มีสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดี 4) การสร้างภาพแห่งความสำเร็จว่าคนที่ไปทำงานมาแล้ว ประสบผลสำเร็จ มีสินค้าแบรนด์เนมใช้ 5) การสื่อความหมายให้เห็นว่าเป็นงานสบาย ทำงาน นิ่งได้ะ ทำงานในห้องแอร์ 6) การใช้คำชักชวนที่ใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ ไอจี มีตัวอย่างดังนี้ “ประกาศรับสมัครทำงานเป็นล่ามในบ่อน คาลิโน รายได้ดี มีอาหารและที่พักฟรี” เป็นต้น 7) การแฝงเข้ามาในรูปของการให้ความ ช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น ให้ทุนเรียน จบแล้วมีงานให้ทำ 8) การใช้วิธีการล่อลวงแบบ ลูกโซ่ โดยให้คนที่เป็นผู้เสียหายไปหลอกคนใหม่ให้มาแทนที่ตนเอง และ 9) การให้คนที่รู้จัก ชักชวน เช่น เพื่อนที่ทำงาน ญาติ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน

4. ด้านปัจจัยในการเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ สามารถจำแนกปัจจัยได้ดังนี้

1) ปัจจัยดึงดูด

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจากข้อมูลสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

- ค่าตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของงานที่ทำในปัจจุบัน ผู้เสียหายจะตั้งใจ ที่จะยอมเสี่ยงอันตรายหลบเลี่ยงเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมาย เพราะลักษณะของงานที่ทำ “เป็นงานสบาย รายได้ดี” กอรปกับนายหน้าจะอำนวยความสะดวกและออกค่าใช้จ่ายในการ จัดหาที่พัก รวมถึงการเดินทางให้กับผู้เสียหายล่วงหน้า

- โอกาสการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษ สามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว ที่มีสภาพแวดล้อมและบริบทที่เจริญรุดหน้าและมีแนวโน้ม ขยายการพัฒนาด้วยการเพิ่มทุนเงินอีกจำนวนมาก

2) ปัจจัยผลักดัน

- ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การว่างงาน ภาวะหนี้สิน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ในประเทศไทย เป็นแรงผลักดันทำให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ว่างงานเกิดการเคลื่อนย้ายถิ่น ข้ามชาติ เพื่อแสวงหาโอกาสชีวิตที่ดีกว่าที่ปลายทางซึ่งมีการพัฒนามากกว่า

- ปัจจัยโครงสร้างสังคม สถานภาพทางสังคม สวัสดิการสังคม การเข้าถึง บริการของรัฐ โอกาสด้านแรงงาน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมที่ไม่ถูกต้องที่ มุ่งเน้นความหรูหรา เช่น “เงินดี งานสบาย”

- ช่องโหว่ทางกฎหมาย (กฎหมายแรงงานและกฎหมายคนเข้าเมือง) เปิด โอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลบเลี่ยง อาศัยช่องว่างทางกฎหมายไม่สามารถเอาผิดได้ เช่น

หลบหนีออกนอกประเทศเพื่อไปทำงานผิดกฎหมาย แต่ไม่สามารถเอาผิดได้ เพราะกฎหมายไม่ครอบคลุม ส่งผลให้กระทำผิดซ้ำได้ ไม่เกรงกลัวกฎหมาย

3) ปัจจัยเสริม

- สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบและเป็นตัวเร่งให้สถานการณ์การค้ามนุษย์มีความเข้มข้นขึ้น เกิดจากการว่างงาน ขาดรายได้เลี้ยงชีพและครอบครัว ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายที่มีรายได้ประจำอยู่แล้วขาดสภาพคล่องทางเศรษฐกิจ จึงต้องหาทางเลือกในการแสวงหาแหล่งงานที่รายได้ดีแต่มีความเสี่ยงในพื้นที่เขตเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านแทน

- จังหวัดเชียงรายมีบริบทเชิงพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ทั้งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคม

- เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ เปิดโอกาสให้เกิดอาชญากรรมข้ามชาติได้ ด้วยมีพรมแดนธรรมชาติกระจายตามพรมแดนจำนวนมาก จึงเสี่ยงและถูกเครือข่ายค้ามนุษย์ใช้เป็นเส้นทางการค้ามนุษย์ (3 สถานะ ต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง)

- ความทันสมัยด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และวิถีการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดน

5. กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ภายใต้ “แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565” จัดทำและกำกับการดำเนินการโดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 (1) และมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติมมีขั้นตอน 1) ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือรับแจ้งเหตุ (Front Line Response) 2) ขั้นตอนคัดกรองเบื้องต้น (Initial Victim Screening Process) 3) ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures) และ 4) ขั้นตอนการคุ้มครอง (Victim Protection Process) (ดังตาราง)

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการปฏิบัติตามกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย

ขั้นตอน	มุมมองสภาพปัจจุบัน
1. ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือ รับแจ้งเหตุ (Front Line Response)	• ไม่มีหน่วยงานระดับต่างประเทศที่ช่วยประสานเมื่อเผชิญเหตุ • หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการบูรณาการการทำงานเป็นเนื้อเดียวกันเพื่อจัดปัญหาการค้ำมูขย้อย่างจริงจัง • เมื่อเผชิญเหตุจะอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ทาง Application ไลน์ เพื่อติดต่อประสานงานระดับท้องถิ่น (แขวง-อำเภอ) การดำเนินการช่วยเหลือ • ผู้เสียหายหรือญาติติดต่อประสานงานหน่วยงานที่ให้กรช่วยเหลือเอง แล้วหน่วยงานนั้นส่งต่องานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง • ได้รับแจ้งเหตุผ่านเครือข่ายขององค์กร ไม่สามารถดำเนินการได้โดยตรง ส่งต่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง • ในการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือ จะสามารถทำได้กรณีมีเอกสารยืนยันตัวตน
2. ขั้นตอนคัดกรอง เบื้องต้น (Initial Victim Screening Process)	• กระทรวงแรงงานมีแบบการคัดกรองแรงงานเบื้องต้น เพื่อส่งต่อสู่กระบวนการอื่นต่อไป • มีมาตรฐานการคัดกรองผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงาน SOP แต่เน้นประเด็นแรงงานผิดกฎหมาย • ผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องฯ ยังขาดองค์ความรู้ในมิติด้านการค้ำมูขย มีผลต่อการใช้ดุลพินิจในการคัดกรองกรณีผู้เสียหาย นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานยังขาดทักษะในการสัมภาษณ์ และการวินิจฉัยข้อมูลที่สอดคล้องทั้งกับข้อกำหนดทางกฎหมายกับข้อเท็จจริงของผู้เสียหาย
3. ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures)	• ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนงาน มีองค์ความรู้ด้านการค้ำมูขยที่แตกต่างกัน มีผลการประสานงานและส่งต่อการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย • มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่รับผิดชอบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมูขย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน • ทีมสหวิชาชีพแม้จะมีบทบาทในคัดแยกผู้เสียหาย แต่บางส่วนก็กระทบกับงานประจำ
4. ขั้นตอนการคุ้มครอง (Victim Protection Process)	• ไม่มีสถานที่คุ้มครองผู้เสียหายระหว่างรอการพิจารณาการดำเนินการ • งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อดำเนินงานของหน่วยงานราชการไม่ยืดหยุ่นกับการปฏิบัติงานจริง ส่งผลให้ต้องอาศัยกลไกของภาคส่วนอื่น ๆ จากมูลนิธิที่เป็นภาคีเครือข่ายมาหนุนเสริมการทำงาน • การประเมินความพร้อมของผู้เสียหายก่อนกลับภูมิลำเนา • งานที่ผู้เสียหายจากการค้ำมูขยไปทำส่วนใหญ่กฎหมายไม่คุ้มครอง • ผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือบางส่วน ไม่ได้อยู่จนครบกระบวนการโดยพบว่ามีการลักลอบข้ามแดนกลับไปทำงานในลักษณะเดิม

ทั้งนี้กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศปลายทาง คือ สปป.ลาว มีกระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายผ่านวิธีการบูรณาการความร่วมมือ ในหลากหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับความเร่งด่วนในการช่วยเหลือของผู้เสียหายในแต่ละกรณี ในขั้นตอนการเผชิญเหตุ โดยพบว่ามี 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 คือกรณีผู้เสียหายประสบปัญหาการค้ามนุษย์หรือปัญหาการทำงานในประเทศปลายทาง แต่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาประเทศไทยได้ด้วยตนเอง โดยเสีย ค่าปรับตามกฎหมาย (ด้าน ตม.)

รูปแบบที่ 2 คือการพยายามหาทางติดต่อกับคนรู้จัก หรือสื่อต่างๆ ในหลากหลาย ช่องทางเพื่อขอรับการช่วยเหลือ อาทิ ติดต่อกับโทรศัพท์มือถือ (โดยใช้ Line หรือ Facebook ส่วนตัว) หาญาติ เพื่อให้ญาติดำเนินการแจ้งเรื่องต่อทางการ รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ประสาน การให้ความช่วยเหลือ หรือติดต่อผ่านสื่อ

ข้อสังเกตในการพิจารณาผลกระทบการดำเนินงานด้านการค้ามนุษย์ใน สปป. ลาว มี 6 ประการคือ 1) ขาดความชัดเจนในเรื่องข้อกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 2) เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จัดการตนเอง เข้าถึงได้ยาก 3) ไม่มีโครงสร้างการทำงานที่แน่นอน 4) ขาดความตระหนักในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และความเท่าเทียม ทางเพศ 5) ไม่มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปี และ 6) เน้นการจัดการปัญหาตาม ธรรมชาติ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการศึกษานี้เน้นย้ำไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยหลายชิ้น ที่ชี้ว่า อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์มากที่สุดภูมิภาคหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น การค้ามนุษย์ภายในภูมิภาค การเปิดพรมแดนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทำให้การเดินทาง ข้ามแดนเป็นไปได้สะดวกขึ้นและในปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางในการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีและเด็กสำหรับการค้ามนุษย์ด้าน แรงงาน เกิดจากความต้องการแรงงาน และความจำเป็นที่จะขายแรงงาน เนื่องจากแรงงาน เหล่านั้นต้องการที่จะปลดปล่อยสถานะที่ต้องเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความกดดัน ทางการเมือง และการต้องการแสวงหาชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น ประกอบกับในภูมิภาคนี้มีความเจริญ เติบโตทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้มีกำลังแรงงานเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ ก่อเป็นปัจจัยเร่ง

ให้มีการคำนึงเพิ่มขึ้นตามแรงดึงดูดของภาคเศรษฐกิจด้วย (Afifah, 2017; Lhomme et al., 2017; Human Rights Watch, 2019; ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะ, 2556; และ จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, 2561)

นอกจากนี้สถานการณ์ปัญหาการคำนึงมิได้เกิดขึ้นจากเพียงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบโครงสร้างทางสังคม หากแต่ยังเกิดจากปัจจัยหลักต่างๆ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เช่น ความยากจน ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรม ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ปัญหาด้านค่านิยมชายเป็นใหญ่และการบริโภคนิยม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจผ่านการโฆษณาและสื่อลามกอนาจาร การชักจูงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริการทางเพศ (Sex Tourism) ตลอดจนนโยบายด้านแรงงานราคาถูก (Cheap Labor Policy) ที่ต้องการแรงงานราคาถูกในกลุ่มงานหนักเสี่ยงอันตราย เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี (Liberal Advanced Capitalism) แบบไร้พรมแดน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นตัวเร่ง (Accelerator) ที่สำคัญที่ทำให้ปัญหาสถานการณ์การคำนึงเกิดขึ้น (Emergence) และดำรงอยู่ (Existence) และเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมอื่นๆ ทำให้การแก้ไขปัญหาที่มีความยุ่งยาก (Difficulty) และสลับซับซ้อน (Complex) (Marilyn & Ocha, 2019; กิตติ ประเสริฐสุข และคณะ, 2562)

ภัยคุกคามความมั่นคงแนวชายแดนระดับจังหวัดเชียงรายและระดับประเทศไทย ต้องอาศัยนโยบายและมาตรการรับมืออย่างมีประสิทธิภาพและรอบด้าน อีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือกับหุ้นส่วนต่างประเทศในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยเฉพาะในฐานะชาติสมาชิกอาเซียนซึ่ง มีพลวัตและความท้าทาย ส่วนการคำนึงกลายเป็นวาระแห่งชาติของไทยแต่ยังต้องพัฒนาให้กลไกในการรับมือเปลี่ยนจากลักษณะ “เฉพาะกิจ” ตามวาระของรัฐบาลให้มีลักษณะเป็นสถาบันด้วยการจัดตั้ง “หน่วยงานถาวร” เพื่อสร้างสมรรถนะประเทศในอาเซียนตามแนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานของอาเซียนให้ยั่งยืน สำหรับการย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ ไทยต้องแสดงบทบาทที่แข็งขันขึ้นในการริเริ่ม “ระบอบการคุ้มครอง” ด้วยการพัฒนาโลกและเครื่องมือที่ไม่จำเป็นต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายอย่าง “ปฏิญญา” และ “แผนปฏิบัติการ” แต่เพื่อให้เกิดค่านิยมในการทำงานที่ตรงกันและมีแนวทางที่เหมาะสมและยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกันทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค (กิตติ ประเสริฐสุข และคณะ, 2562)

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของไทยที่เชื่อมโยงกับบริบทระหว่างประเทศด้วยนั้น มีประโยชน์และความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทย แต่ยังไม่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ทำให้การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงานยังขาดความเป็นเอกภาพและชัดเจน ขณะที่ด้านการดำเนินคดีเป็นจุดอ่อนของการดำเนินงาน และยังทำได้ไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานสากล สะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายของไทยยังอ่อนแอ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย ข้อเสนอของการวิจัยครั้งนี้ คือ เร่งรัดพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะของพนักงานสอบสวน ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ด้านการคัดแยกผู้เสียหาย การตีความและบังคับใช้กฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรณรงค์แก้ไขปัญหาคอร์รัปชันให้เป็นจริงตามนโยบายรัฐบาล ตลอดจนการจัดทำยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน (แรงงานข้ามชาติ) ในระดับภูมิภาคขึ้นทั้ง 2 ระดับ คือระดับประเทศ และระดับทวิภาคี (เป็นจับคู่ 3 ประเทศหลักที่มีปัญหา คือ พม่า ลาว กัมพูชา เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน (แรงงานข้ามชาติทั้งในระบบและนอกระบบ) อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และให้มีแนวทางปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐานสากล และหลักสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในงานวิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐควรมีนโยบายในการจัดทำโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันกระบวนการค้ามนุษย์ให้กับเด็ก เยาวชนและประชาชนในพื้นที่แนวชายแดนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ควรยกระดับองค์ความรู้เป็นรายวิชาหรือหลักสูตรเพื่อสอนในทุกระดับ อันเป็นการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ เนื่องด้วยพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่จุดเริ่มต้นในการเดินทางเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ การมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ทำให้ประชาชนรู้เท่าทัน พร้อมทั้งเป็นส่วนสำคัญในการร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย

2. ส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการกลั่นกรองรูปแบบและลักษณะของการชักชวนให้ทำงานผ่านระบบออนไลน์ในทุกช่องทาง

3. สร้างกลไกการทำงานที่สามารถปฏิบัติได้จริงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการสร้างกลไกการทำงานของทีมสหวิชาชีพ และต่อเนื่องไปถึงกลไกการทำงานระหว่างประเทศ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องร่วมในการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนแบบบูรณาการร่วมกัน

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบควรมีกลไกในการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์และการปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงการเข้าใจถึงบริบทความแตกต่างของผู้เสียหายภายใต้สถานการณ์ต่างๆในสังคม

กิตติกรรมประกาศ

ทีมผู้วิจัยขอขอบคุณ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (World Vision Foundation of Thailand) ที่สนับสนุนทุนวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และแนวโน้มการล่อลวงคนไทยไปแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจผิดกฎหมายและค้ามนุษย์ใน 3 ประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง” และขอบคุณบุคคลและกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ที่อนุเคราะห์ให้ข้อมูลและเสียสละเวลาเข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ประเสริฐสุข, อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช และ จินตวัฒน์ ศิริรัตน์. (2562). **โครงการวิจัยเรื่อง “ไทยกับความมั่นคงรูปแบบใหม่ : การค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ อาชญากรรมข้ามชาติและความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2561). **การค้ามนุษย์ สถานการณ์ ปัญหา และการช่วยเหลือผู้เสียหาย**. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะ. (2556). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาและประเมินผล การดำเนินงานกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักข่าวไทย. (2565). **นายกฯ ปลื้มไทยได้รับการยกระดับสถานการณ์การค้ามนุษย์ TIP Report ในปี 2022 ให้อยู่ในกลุ่มที่ 2 (Tier 2) ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วย**

แก้ไขปัญหา. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2566, จาก <https://www.facebook.com/tnamcot/photos/a.261083237329156/5193985010705596/?type=3>.

Afifah, N. Z., Rohim, A., & Ahmad, Y. (2017). Factors Contributing to Women Trafficking in Malaysia: Perspectives from Policy Maker, Implementers & Non-Governmental Organization. **Journal of Administrative Science**, 14(3), 1-23.

Human Rights Watch. (2019). **Give Us a Baby and We'll Let You Go**. Retrieved 24 March 2023, from <https://www.hrw.org/report/2019/03/21/give-us-baby-and-well-let-you-go/trafficking-kachin-brides-myanmar-china?fbclid=IwAR0HesnDtXfUDRq5vr1La7XXzCdxg5Ju3sABncF4HgSm->.

Lhomme, L., Zhong, S., & Du, B. (2021). Demi bride trafficking: A unique trend of human trafficking from South-East Asia to China. **Journal of International Women's Studies**, 22(3), 28-39.

Marilyn, S., & Ocha, W. (2019). The Smuggling of Cambodian Migrant Workers to Thailand: “The Case Studies of Poipet City and Sa Kaeo Province. In **RSU International Research Conference 2019**, pp. 1447 – 1452. Pathum Thani: Rangsit University.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2017). **Trafficking in persons from Cambodia, Lao PDR and Myanmar to Thailand**. Bangkok: NA.